

IN MEMORIAM

Prof. dr hab. Józef Wojakowski 1939-2006

Kustos w Bibliotece Uniwersyteckiej w Warszawie

Józef Wojakowski urodził się 6 września 1939 roku w Warszawie. W mieście tym przeżył okupację, dorastał i w 1958 roku ukończył Liceum Ogólnokształcące nr 23. Po maturze, 22 października rozpoczął pracę w Bibliotece Uniwersyteckiej w Warszawie. Początkowo zatrudniony w ramach godzin zleconych przy opracowaniu tzw. druków zabezpieczonych (książek pozyskanych po drugiej wojnie światowej), w lutym 1959 roku objął stanowisko młodszego bibliotekarza w Oddziale Gromadzenia Zbiorów. Jednocześnie rozpoczął w trybie zaocznym studia w Instytucie Historycznym UW, ukończone w 1964 roku. Dwa lata później, w listopadzie 1966 otworzył przewód doktorski. Jako przedmiot pracy obrał przygotowanie – pod kierunkiem prof. dr Andrzeja Zahorskiego – monografii o Straży Praw, instytucji utworzonej w latach 1791-1792 w ramach programu naprawy Rzeczypospolitej. Tematyka, którą się zajął odzwierciedlała Jego żywe zainteresowania historią Polski drugiej połowy XVIII wieku. Kiedy pod koniec tegoż 1966 roku zwolnił się etat w Oddziale Starych Druków, Pan Wojakowski na własną prośbę został tam przeniesiony i od tego momentu rozpoczęła się Jego biblioteczna przygoda z dawną książką. Nie ukrywał, iż bogaty materiał historyczny zgromadzony w magazynach Oddziału, stanowił dogodny warsztat źródłowy dla przygotowywanej rozprawy.

W ankietach personalnych zachowanych w Archiwum BUW deklarował znajomość języka francuskiego, rosyjskiego i łaciny. Jego kariera służbowa przebiegała bez większych problemów. Awansował zgodnie z przepisami: w 1964 roku na bibliotekarza, w 1968 – starszego bibliotekarza, a w 1972 – kustosa służby bibliotecznej. W bibliotece poznał również swoją przyszłą żonę. W 1968

roku wziął ślub z Krystyną Mardasówną, pracującą najpierw w Oddziale Udostępniania, a następnie w Oddziale Czasopism. Było to bardzo udane małżeństwo, wspierające się także w sprawach zawodowych (K. Wojakowska współpracowała z mężem np. przy redakcji serii „Z Badań nad polskimi księgozbiorami historycznymi”). Pracę doktorską J. Wojakowski obronił w 1973 roku, po czym, 30 września 1974 opuścił bibliotekę przechodząc do Instytutu Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej UW na stanowisko adiunkta.

W Oddziale Starych Druków BUW przepracował zatem osiem lat, w tym prawie jedenaście miesięcy przebywał na bezpłatnym urlopie przeznaczonym na przygotowanie doktoratu. Przychodząc tu w 1966 roku Pan Wojakowski dołączył do trzyosobowego zespołu „starodruczników”, którym kierowała Krystyna Niklewiczówna. Oddział, jako samodzielna jednostka, powstał w 1949 roku, ale początek zbioru starych druków BUW sięga czasów założenia Uniwersytetu w 1816 roku i powołania biblioteki dla potrzeb dydaktycznych¹. Długoletnia historia oraz różne koleje losu, jakich doświadczały ta instytucja i jej księgozbiór na przestrzeni ponad półtora wieku spowodowały, iż na progu 1967 roku ciągle jeszcze trwało mozolne budowanie zrębów organizacyjnych oddziału i kolekcji książek zabytkowych². Przy tak dużym zbiorze, obliczanym szacunkowo na ca 140 tys. woluminów i niewielkiej obsadzie kadrowej, pełnym opracowaniem, obejmowano tylko zespoły najstarsze tj. inkunabuły³ oraz polonika XVI wieku, dla których planowano publikację katalogu. Dla reszty starych druków prowadzone były nieregularne melioracje dawnych kart katalogowych, a tzw. zbiory zabezpieczone, od 1955 roku rejestrowano w sposób skrócony (bez podawania objętości i ustaleń bibliograficznych).

Zatrudnienie w oddziale historyka ze specjalizacją czasów stanisławowskich sprawiło, iż od 1967 roku rozpoczęto także systematyczne opracowanie wydawnictw polskich z XVIII w. Nie wiemy, gdzie Pan Wojakowski uczył się katalogowania starych druków, w sprawozdaniach bibliotecznych brak jest bowiem informacji o odbytych kursach czy szkoleniach. Zapewne praktykował bezpośrednio w oddziale pod merytoryczną opieką p. Niklewiczówny. Podstawowym celem podjętej przez Niego pracy było utworzenie kartoteki poloników XVIII w., zawierającej opisy bibliograficzne druków związanych z życiem politycznym Rzeczypospolitej ostatniego ćwierćwiecza XVIII wieku. W kręgu zainteresowań J. Wojakowskiego znalazła się zatem, m.in. publicystyka wyrosła z działalności określonych kręgów sejmowych lub grup polityczno-społecznych (np. Kuźnicy Kołłątajowskiej), ustawy konstytucyjne i ich kolejne projekty, jak też druki urzędowe wydawane przez ówczesne organa władzy państwowej. Dużą

¹ Historię zbioru starych druków w BUW przedstawiła M. Sipayło we Wstępie do *Katalogu druków XV i XVI wieku w zbiorach Biblioteki Uniwersyteckiej w Warszawie*, t.1, cz. I-XV w, Warszawa 1994.

² O historii działu pisała K. Niklewiczówna, *Oddział Starych Druków Biblioteki Uniwersyteckiej w Warszawie 1949-1977*, w: „Z Badań nad Polskimi Księgozbiorami Historycznymi”, t. 8, Warszawa 1985, s. 5-60.

³ Opracowano je szczegółowo przy okazji rejestracji prowadzonej przez Bibliotekę Narodową na rzecz centralnego katalogu inkunabułów.

część tych dokumentów publikowano anonimowo, dlatego też główny wysiłek J. Wojakowskiego był skierowany na ustalanie ich twórców i rozszyfrowanie adresu wydawniczego. Metodę owej pracy tak opisywała K. Niklewiczówna: „za podstawę służy Diariusz Sejmu Wielkiego. Autorów tam wspomnianych wyszukuje się w bibliografii Estreichera, a następnie w naszym katalogu, wyjmuje się karty katalogowe i druki z magazynu, w razie potrzeby ustala się hasło na podstawie literatury, następnie poprawia się i uzupełnia istniejące karty lub przekatalogowuje się druki na nowo. Przy okazji pisze się karty do katalogu rzeczowego, katalogu drukarzy, kartoteki anonimów XVIII w. i poloników nieznanymi Estreicherowi” (Sprawozdanie roczne 1967 – Archiwum BUW). W ten wybiórczy i nieco skomplikowany sposób Pan Wojakowski opracował ca 1300 dzieł. Jak sam przyznawał, były to czynności żmudne i pracochłonne, ale dzięki nim udało się odkryć autorów i rozpoznać oficyny dla wielu wydrukowanych tekstów. Do dzisiaj korzystamy z owych ustaleń. Są one naniesione ręką J. Wojakowskiego na karty katalogowe, charakterystycznym, łatwym do rozpoznania duktem pisma. Z Jego inicjatywy budowano także w oddziale odpowiedni warsztat pomocniczy. Do księgozbioru podręcznego sprowadzono specjalistyczną literaturę dotyczącą czasów stanisławowskich, szczególnie okresu Sejmu Czteroletniego, a także gromadzono materiał służący identyfikacji wydawnictw anonimowych. Na wzmiankę zasługują tu szczególnie dwie kartoteki, nowatorskie jak na tamte czasy (obie zachowane w oddziale). Pierwsza – ozdobników drukarskich – zawiera opisy, a częściowo również fotografie zasobu typograficznego używanego przez warszawskich drukarzy XVIII-wiecznych⁴. Druga – ogłoszeń księgarskich z czasopism polskich z lat 1730-1800⁵ – dostarcza wiadomości, jakie pozycje bibliograficzne znajdowały się na rynku księgarskim w poszczególnych latach, jakie sprowadzono z zagranicy, itp.

Swoje doświadczenia i uwagi zebrane podczas tej pracy J. Wojakowski opublikował w artykułach *Na marginesie badań księgoznawczych druków polskich XVIII wieku*⁶ oraz *O korzyściach naukowych pełnego katalogowania starych druków*⁷.

Jak już wspomniano, w 1966 roku J. Wojakowski przystąpił do przygotowania rozprawy doktorskiej i od tej pory regularnie uczęszczał na seminarium doktorskie prof. Andrzeja Zahorskiego. Celem przyspieszenia zbierania materiałów,

⁴ Stan z 1973 r.: 1 pudło z opisami oraz 106 zdjęć winietek, listew, itp. wybranych z oficyn: P. Dufoura, M. Groella, częściowo P. Zawadzkiego, drukarni Wolnej, Pijarów, Nadwornej, KEN i ułożonych wg grup: motywy architektoniczne, roślinne, zwierzęce, itp.

⁵ Uwzględniono 10 tytułów zachowanych w BUW: „Dziennik Warszawski”, „Gazeta Krakowska”, „Gazeta Narodowa i Obca”, „Gazeta Warszawska”, „Korespondent Warszawski”, „Kurier Litewski”, „Kurier Polski”, „Kurier Warszawski”, „Wiadomości Warszawskie”, oraz „Kalendarz Polityczny” (nie wszystkie roczniki są niestety w komplecie). Tworzenie tej kartoteki było działalnością wyprzedzającą niejako późniejsze dokonania prof. Stanisława Grzeszczuka i Danuty Hombek pt. *Książka polska w ogłoszeniach prasowych XVIII w.*, t. 1-5, Kraków 1992-2005.

⁶ „Z badań nad Polskimi Księgozbiorami Historycznymi”, t. 2, Warszawa 1976, s. 111-122; w oddziale nadbitka z dedykacją Autora dla Krystyny Niklewiczówny.

⁷ Zob. w: „Z badań nad Polskimi Księgozbiorami Historycznymi”, t. 8, Warszawa, 1985, s. 61-72.

wiosną 1969, wystąpił do rektora z prośbą o urlop naukowy. Nie uzyskał go jednak⁸. Od Dyrekcji BUW dostał natomiast pozwolenie na wykorzystanie najpierw jednego, potem dwóch dni w tygodniu na pracę naukową oraz zgodę na indywidualny czas pracy w związku z koniecznością odwiedzania Archiwum Głównego Akt Dawnych. W podaniu o zniżkę godzin do Dyrekcji tak argumentował: „zbieranie materiałów źródłowych do pracy doktorskiej, zarówno drukowanych (w postaci bogato reprezentowanej w BUW publicystyki politycznej, projektów reform z okresu Sejmu Czteroletniego), jak i archiwalnych (często ułatwiających wykrycie autorstwa lub datowanie druku) – łączy się ściśle z prowadzonym opracowaniem poloników XVIII w.” (Archiwum BUW). Zasadnicze prace nad doktoratem, pisanie i przygotowanie się do egzaminu odbywało się jednak w czasie własnym (urlopy bezpłatne). Doktorat ukończył i obronił w 1973 roku. Według oceny promotora, Autor „...dokonał dużego wysiłku heurystycznego, zbierając obfity i rozproszony materiał (przeważnie rękopiśmienny), który stanowi bazę źródłową jego pracy. Praca «Straż Praw» wypełni dotkliwą lukę w naszej historiografii przedstawiając dzieje instytucji, której działalność w ostatnich latach istnienia dawnej Rzeczypospolitej dowodzi myśli budowy nowożytnej maszyny państwowej przez samych Polaków” (Archiwum BUW). Monografię oddaną do druku w 1974 roku do PWN, z przyczyn powszechnie znanych w tamtych czasach kłopotów wydawniczych opublikowano dopiero w 1982 roku⁹.

Niezależnie od bieżącego opracowania literatury politycznej, tematem wpisanym do planu pracy naukowej oddziału w 1968 roku i realizowanym przez J. Wojakowskiego także po opuszczeniu BUW'u było opracowanie księgozbioru dawnej Szkoły Rycerskiej. Ta założona w 1765 roku z inicjatywy i pod auspicjami króla Stanisława Poniatowskiego instytucja, znana także pod oficjalną nazwą Królewskiego Korpusu Kadetów kształciła i przygotowywała młodzież szlachecką do życia obywatelskiego. Po jej rozwiązaniu w 1794 biblioteka szkolna, gromadzona z dużym znanstwem, została przekazana przez władze pruskie Liceum Warszawskiemu, a następnie razem z tym zbiorem włączona do Biblioteki Publicznej przy powstającym Uniwersytecie (poprzedniczki BUW). Pan Wojakowski podjął się odtworzenia zawartości tego księgozbioru. Podstawą identyfikacji książek znajdujących się kiedyś w posiadaniu Korpusu stał się zachowany w Bibliotece Narodowej rękopis jednego z tomów katalogu sporządzony przez bibliotekarza Philippa Thevenota de Tannaya. Aby uwiarygodnić rekonstrukcję księgozbioru J. Wojakowski przeprowadził w kilku polskich księżnicach poszukiwania egzemplarzy z owej kolekcji (często oznaczonych ekslibrisem bibliotecznym, znanym w kilku wariantach). Praca ta związana była z licznymi kwerendami i penetrowaniem archiwaliów oraz wyjazdami służbowymi do instytucji naukowych krajowych, a także do Paryża. Wyniki swych naukowych

⁸ Zgodnie z obowiązującymi wówczas przepisami prawo do takiego urlopu przysługiwało wyłącznie nauczycielom akademickim.

⁹ J. Wojakowski, *Straż Praw*, Warszawa 1982.

dociekań i bibliograficznych ustaleń zawarł w rozprawie habilitacyjnej opublikowanej w czasie zatrudnienia Autora w Instytucie Bibliotekoznawstwa¹⁰.

Charakteryzując działalność zawodową Pana Wojakowskiego w BUW nie sposób nie wspomnieć o Jego pracy dydaktycznej. To ona bowiem w ostateczności zdecydowała o odejściu J. Wojakowskiego z biblioteki i stała się podstawowym Jego zajęciem przez następne lata. Od początku zatrudnienia w Oddziale Starych Druków Pan Wojakowski prowadził równoległe ogólne szkolenia studentów I roku, tzw. przysposobienie biblioteczne i specjalistyczne pokazy dawnej książki dla grup odwiedzających bibliotekę, także studentów różnych kierunków studiów, w tym bibliotekoznawstwa. Miałam możliwość uczestniczyć w paru takich prelekcjach. Pan Wojakowski mówił ciekawie, ze swadą, starannie dobierał eksponaty. Widać było, iż lubił to zajęcie i czuł się dobrze w roli nauczyciela. Jako świeżo wypromowany doktor, w roku akademickim 1973/74 podjął się (w ramach prac zleconych) prowadzenia w Instytucie Bibliotekoznawstwa UW wykładów dla studentów II roku z historii książki XVII-XVIII w. na tle historii kultury powszechnej. „W zajęciach tych wykazał duże uzdolnienie dydaktyczne i zamiłowanie do pracy z młodzieżą, jego wykłady cieszyły się dużą frekwencją, dlatego też decyzja o przejściu do Instytutu z ogólnospołecznego punktu widzenia wydaje się uzasadniona i celowa” (pismo Dyrekcji IBIN z maja 1974 r. do BUW – Archiwum BUW).

Nie unikał wystąpień publicznych. Przygotował i wygłosił kilka referatów, głównie związanych z obchodami rocznicowymi. W 1966 roku na konferencji poświęconej Kuźnicy Kolańtajowskiej przedstawił komunikat na temat własnych badań nad Strażą Praw, a w 1967 na sesji z okazji 200-lecia polskich bibliotek wojskowych referował wyniki poszukiwań proveniencyjnych księgozbioru Szkoły Rycerskiej¹¹. W tym samym roku przygotował z ramienia BUW scenariusz wystawy „Książki z dawnych bibliotek wojskowych”, prezentowanej w Centralnej Bibliotece Wojskowej, której istotną część stanowiły pozycje pochodzące z księgozbioru Korpusu Kadetów. Ponadto w latach 1971-1972 uczestniczył w posiedzeniach Zespołu Oświecenia i Metodologii Zakładu Historii i Techniki PAN w Krakowie i na zlecenie tegoż Zakładu opracował artykuł „Nowożytny treści w księgozbiorze Korpusu Kadetów”, zamieszczony w publikacji jubileuszowej na 200-lecie Komisji Edukacji Narodowej¹². W jego dorobku popularyzatorsko-dydaktycznym są również pogadanki wygłaszane na zlecenie Towarzystwa Wiedzy Powszechnej (np. o Konstytucji 3 maja).

W pamięci kolegów-bibliotekarzy J. Wojakowski zapisał się na trwale jako aktywny działacz Związku Nauczycielstwa Polskiego. Był członkiem Prezydium Rady Zakładowej UW, przez kilka kadencji pełnił funkcje skarbnika oraz wice-

¹⁰ J. Wojakowski, *Biblioteka Królewskiego Korpusu Kadetów w Warszawie*, Warszawa 1989.

¹¹ J. Wojakowski, *Fragmenty księgozbiorów wojskowych z lat 1761-1831*, w: *Polskie biblioteki wojskowe 1767-1967*, Warszawa 1969, s. 98-108.

¹² *Nowożytna myśl naukowa w szkołach i księgozbiorach polskiego Oświecenia*, Wrocław 1976, s. 81-115.

przewodniczącego Komisji Wczasowej. Jako delegat związkowy odbył podróże do Berlina i Budapesztu. W zachowanych sprawozdaniach z pracy odnotowywał sporo godzin przeznaczonych na działalność społeczną, zwłaszcza w okresach przedświątecznych (Boże Narodzenie, Święto Nauczyciela, Święto Kobiet, itp.) Należał do Polskiego Towarzystwa Historycznego, Polskiego Towarzystwa Geograficznego oraz Polskiego Towarzystwa Turystyczno-Krajoznawczego.

Jego rozstanie się z biblioteką w 1974 roku było dużą stratą dla zespołu. „Odszedł pełnokwalifikowany bibliotekarz naukowy ze specjalizacją starych druków [...] Pozyskanie pracownika o podobnych kwalifikacjach nie będzie łatwe” (pismo dyrektora Adama Wróblewskiego z maja 1974 roku). Opracowanie druków XVIII wieku, wraz z zapoczątkowanymi przez Niego kartotekami, zostało zawieszono i nigdy już na taką skalę nie wznowiono. Wymiernym natomiast efektem pracy prof. Wojakowskiego w BUW jest Jego dorobek naukowy dotyczący dawnej książki, XVIII-wiecznego drukarstwa warszawskiego i historii BUW¹³. Opracowania te, chociaż publikowane już po odejściu Autora z naszej instytucji, wyrosły przecież z Jego doświadczeń zdobywanych podczas pracy w Oddziale Starych Druków.

Halina Mieczkowska
Warszawa

...profesor i dydaktyk w IINiSB UW

W piątek 11 sierpnia 2006 r. Instytut Informacji Naukowej i Studiów Biologicznych Uniwersytetu Warszawskiego poniósł znaczącą stratę. Odszedł od nas na zawsze prof. dr hab. Józef Wojakowski. Pożegnaliśmy Go na cmentarzu w Otwocku dnia 14 sierpnia. W uroczystości pogrzebowej – obok rodziny, krewnych, sąsiadów – towarzyszyli Zmarłemu uczniowie, przyjaciele i liczne grono współpracowników. W ich imieniu dyrektor Instytutu prof. dr hab. Marcin Drzewiecki zegnał na cmentarzu śp. Zmarłego Profesora, podkreślając jego otwartość i życzliwość.

Śmierć Profesora była dla nas zaskoczeniem. Tak niedawno ofiarowaliśmy mu – z okazji 65 urodzin – tom specjalny wydawnictwa „Z badań nad Polskimi Księgozbiorami Historycznymi”. Można zatem powiedzieć, iż do końca był pełen sił fizycznych i twórczych. I w te wakacje zajmował się studentami na Uniwersytecie w Warszawie i w Wyższej Szkole Humanistycznej im. A. Gieysztor w Pułtusku.

¹³ Pełny wykaz publikacji prof. J. Wojakowskiego zamieszczony jest w: „Z badań nad Polskimi Księgozbiorami Historycznymi”, tom specjalny, Warszawa 2004, s. 8-13.

Józef Wojakowski urodził się w Warszawie 6 września 1939 roku. Studia na Wydziale Historycznym Uniwersytetu Warszawskiego ukończył z dyplomem magistra historii w roku 1964. Na tej samej uczelni dziewięć lat później (23 czerwca 1973 r.) uzyskał stopień doktora nauk humanistycznych za rozprawę *Straż Praw 1791-1792*, której promotorem był prof. dr hab. Andrzej Zahorski. Tutaj także w roku 1987, po przeprowadzeniu przewodu habilitacyjnego na podstawie książki *Biblioteka Królewskiego Korpusu Kadetów w Warszawie*, został mu nadany stopień doktora habilitowanego.

W tym miejscu należy zauważyć, że już od 1 marca 1959 roku (do 1974) pracował w Bibliotece Uniwersyteckiej w Warszawie, najpierw jako młodszy bibliotekarz, potem bibliotekarz, a następnie starszy bibliotekarz i kustosz. Można powiedzieć, że praktyka w bibliotece, szczególnie w Oddziale Starych Druków ukierunkowała jego dalszy rozwój zawodowy i intelektualny.

Mając takie przygotowanie, w roku akademickim 1973/1974, podjął się prowadzenia wykładów zleconych z zakresu historii książki w Instytucie Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej. Ale już od 1 października 1974 roku realizował je jako adiunkt IBIN UW. W roku 1990 zostaje w tym Instytucie docentem, a rok później profesorem nadzwyczajnym w UW.

W okresie swojej działalności dydaktycznej we wspomnianym instytucie pełnił liczne funkcje kierownicze i realizował przekazane mu zadania organizacyjne. Do tych ostatnich należało powołanie Studium Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej dla Pracujących (1975 r.) i Studium Podyplomowego Polityki Wydawniczej Księgarstwa (od roku akademickiego 2000/2001). W obu tych studiach przez wiele lat pełnił funkcje kierownika. Ponadto był organizatorem i prowadzącym specjalizację bibliotekoznawczą w Wyższej Szkole Humanistycznej w Pułtusku (od r. 1995). Na koniec należy wymienić i to, że ostatnio był kierownikiem Zakładu Wiedzy o Książce w Instytucie Informacji Naukowej i Studiów Bibliologicznych UW. Wcześniej, w latach 1978-1991, był zastępcą dyrektora Instytutu do spraw ogólnych, a w roku 1984/1985 pełnił obowiązki dyrektora. W roku 1979 zostaje członkiem Rady Naukowej Instytutu Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej UW (obecnie IINiSB).

Jego działalność dydaktyczna obejmowała zajęcia na studiach stacjonarnych, zaocznych i podyplomowych. Były to wykłady kursowe i monograficzne, ćwiczenia i konwersatoria, seminaria magisterskie a potem seminarium doktorskie. Prowadzone przez Niego od 1979 roku seminarium magisterskie wypromowało dwustu trzydziestu sześciu magistrów bibliotekoznawstwa.

Obok działalności w Instytucie brał czynny udział w pracach Wydziału Historycznego. Można tu wymienić jego działalność najpierw jako przedstawiciela młodej kadry w Radzie Wydziału UW (od 1975 r.), potem w Komisji do spraw Młodej Kadry, czy w Komisji Oceniającej Wydziału Historycznego (od r. 1991). Był też elektorem Wydziału Historycznego (-1984), a potem elektorem UW w kadencji 1999-2002 i członkiem Wydziałowej Komisji Rekrutacyjnej Odwoławczej. Dodajmy do tych funkcji i to, że w roku 1979 był członkiem Komisji Organizacyjnej Studium Podyplomowego Wydziału Historycznego.

Poza działalność zawodową i społeczną na uczelni oddawał się pracy na rzecz środowiska bibliotekarskiego, księgarskiego, archiwistów. Można tu wymienić cykle wykładów z zakresu historii książki dla antykwariuszy, dla księgarzy, w ramach seminarium i to z egzaminami, czy wykłady zlecone przez warszawski Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli. Od kilku lat był organizatorem spotkań seminaryjnych dotyczących badań nad kolekcjami historycznymi. Na koniec wspomnijmy o nim jako autorze scenariuszy i konsultancie naukowym programów telewizyjnych, a także prelegencie w Polskim Radio.

Odrębnym polem działania była jego praca redakcyjna. I tak od szesnastego tomu (wydanego w r. 1995) był redaktorem naukowym *Z badań nad Polskimi Księgozbiorami Historycznymi*. Nadto, od tomu dziewiętnastego, wydanego w roku 1989, redagował corocznie materiały polskie zamieszczane w międzynarodowym przedsięwzięciu naukowym *Bibliographie Internationale de l'Humanisme et de la Renaissance*¹.

Obok działalności redakcyjnej publikował własne osiągnięcia naukowe. Przedmiotem zainteresowań badawczych Profesora Wojakowskiego była książka – przede wszystkim książka drukowana – w okresie staropolskim, i jej procesy powstawania, wytwarzania, rozpowszechniania, a następnie gromadzenia i udostępniania. W stadium udostępniania dużą rolę przypisywał katalogom bibliotecznym i opracowaniom naukowym. W tym celu uczestniczył w tworzeniu nowej normy katalogowej dla książki współczesnej i dawnej. W tej ostatniej materii jego propozycje zyskały ogólne uznanie. Innym istotnym polem badawczym była sztuka książki, kwestie dotyczące proveniencji, a także zagadnienia dotyczące rozwoju kultury książki. Nie stronił też od problematyki mającej związek z dziejami bibliotek i księgarstwa.

Owoce tych badań było pięć tytułów książkowych i ponad siedemdziesiąt artykułów opublikowanych w rozmaitych czasopismach naukowych, wydawnictwach zbiorowych, leksykonach i encyklopediach. Suma tych dokonań została zebrana w dwóch zestawieniach bibliograficznych².

Do tych dokonań dodajmy uczestnictwo w rozmaitych stowarzyszeniach i gremiach tak krajowych jak i zagranicznych. Wymieńmy tutaj: Polskie Towarzystwo Historyczne (od 1964 r.), Polskie Towarzystwo Bibliologiczne (członek założyciel: 1989; prezes Oddziału Warszawskiego: 1994-1998), czy Polskie Towarzystwo Rapperswilskie (od 1994 r.), a także Association des Amis de l'Institut de Recherche et d'Histoire des Textes w Paryżu. Tamże był członkiem Association des Amis des Nouvelles du Livre ancien. Ponadto w Polskiej Akademii Nauk w Komitecie Historii Nauki i Techniki był członkiem Komisji do spraw

¹ *Bibliographie Internationale de l'Humanisme et de la Renaissance. Ouvrage publié sur la recommandation du Conseil International de la Philosophie et des Sciences Humaines avec le concours du Fond National Suisse de la Recherche Scientifique et de l'UNESCO*, t.19, Genève 1987, Librairie Droz.

² *Bibliografia osobowa pracowników IINiSB za lata 1951-2000*, pod red. A. Skrzypczaka, Warszawa 2002, s. 125-128; „Z badań nad polskimi księgozbiorami historycznymi”, tom specjalny: *Studia ofiarowane Profesorowi Józefowi Wojakowskiemu w sześćdziesięciopięciolate urodzin*, pod red. D. Kuźminy, Warszawa 2004, s. 8-13.

Upowszechniania Historii Nauki i Techniki, a także Zespołu Oświaty i Metodologii. Na koniec wspomnijmy o jego udziale w Komisji Normalizacji Bibliograficznej Biblioteki Narodowej (od 1986 r.) i o udziale w Radzie Naukowej Biblioteki PAN w Warszawie.

Ta wszechstronna działalność Profesora była doceniana także w formie licznych nagród, czy to Rektora UW, czy Ministra Edukacji Narodowej.

Zbyt wcześnie śmierć odwołała Profesora Józefa Wojakowskiego od warsztatu naukowego i zajęć dydaktycznych. Stratę tę najbardziej odczuwa nasz zakład Wiedzy o Książce, ale nie tylko. Należy w tym miejscu podkreślić, że bibliologia Polska niewątpliwie poniosła znaczący uszczerbek i żegna go ze smutkiem.

Stanisław Rybandt
Warszawa